

İLAD TEMATİK ANALİZ RAPORU (2018-2020)

İletişim Araştırmaları Derneği (İLAD) yasal yetkili akreditasyon kurumu olarak 30 Ocak 2018 tarihinde YÖKAK'dan Kalite Değerlendirme Tescil Belgesini aldıktan sonra 2018'den 2020 yılına kadar iki dönemlik sürede toplam 35 iletişim lisans programının değerlendirmesini yapmıştır.

- 1- 2018-2019 döneminde başvuruda bulunan 32 programdan bazıları özdeğerlendirme raporu hazırlamadan, bazıları da değerlendirme sürecinin aşamaları içinde başvurularını geri çekmiş, değerlendirmenin devamını isteyen 14 iletişim lisans programının evrakları İLEDAK tarafından incelenmiş ve kurum ziyaretleri de tamamlanmıştır. Değerlendirmesi yapılan 14 programdan 9 tanesi 2 yıl geçerli, biri de 5 yıl geçerli olmak üzere İLAD'dan akreditasyon belgelerini almışlardır. 2 yıl süreyle akreditasyon verilen programlardan 7'sinin ziyaret ile 2'sinin ise rapor ile ara değerlendirmelerinin yapılması uygun görülmüştür. Bu programlardan ara değerlendirme başvurusu yapanların değerlendirme süreci 2020 döneminde başlatılmıştır. Zayıflık ve kaygı bildirimlerine odaklı olarak yapılacak değerlendirmelerin ardından toplam akreditasyon süreleri 3 yıl daha uzatılabilecektir. 2018-2019 döneminde özdeğerlendirme raporlarını hazırlayan 4 program ise akreditasyon için uygun/yeterli bulunmamıştır.
- 2- 2019-2020 döneminde 21 başvuru yapılmışsa da 6 program daha sonra başvurularını geri çekmiştir. 15 iletişim lisans programının genel değerlendirmeleri tamamlanmış ve bu programlara 2 yıl sonra "Ziyaret ile Ara Değerlendirme" koşullu akreditasyon verilmesi kararlaştırılmıştır.
- 3- İçinde bulunduğumuz 2020 - 2021 döneminde ise 20 program akreditasyon için başvuruda bulunmuş, COVID-19 kısıtlamaları nedeniyle 6 program bir yıl ertelemek üzere başvurularını geri çektiklerini bildirmiştir. 4 üniversiteden 16 program özdeğerlendirme raporlarını hazırlayarak İLAD/İLEDAK'a ulaştırmışlardır.
- 4- İLAD, 2020-2021 döneminde 8 programın ara değerlendirme başvurularını da kabul etmiştir. 2 yıllık akreditasyon sürelerini 2021 yılında tamamlayacak olan 8 programdan 2 tanesi raporla ara değerlendirme, 6 tanesi ziyaret ile ara değerlendirme için başvuruda bulunmuştur. Bir program ise ara değerlendirme talebinde bulunmamıştır. Ara değerlendirme için başvuru yapan programlar, genel değerlendirmelerde işaret edilen zayıflık ve kaygı içeren ölçütlerin iyileştirilmesine odaklı olarak özdeğerlendirme raporlarını hazırlamış ve İLAD'a göndermişlerdir. Bu raporlar üzerinde İLEDAK tarafından yapılan "Ön Değerlendirme" çalışmaları devam etmektedir.

- 5- 2018-2019 döneminde İLAD/İLEDAK tarafından değerlendirilen 14 iletişim lisans programı için oluşturulan sonuç raporları değerlendirilerek tematik analiz tablosu ve çözüm önerileri hazırlanmış ve İLEDAK Web sitesinin raporlar bölümünde ilan edilmişti. 2019-2020 döneminde değerlendirmesi yapılan 15 program ile ilgili tematik analiz raporu, önceki yılın değerlendirmeleri de göz önüne alınarak karşılaştırmalı tablolar halinde düzenlenmiştir. Bazı ölçütlerde yapılan iyileştirmeler (Sürüm 1.2 ve Sürüm 1.3 olarak) karşılaştırmalı tabloda gösterilmiştir.
- 6- İLEDAK ekiplerinin yaptıkları değerlendirmeler sonucu hazırladıkları raporlar, analiz çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. 2018-2019 döneminde 8 üniversitenin iletişim fakültesinden 14 program için yapılan genel değerlendirme kapsamında İLEDAK ekiplerinde 8 başkan 8 eş başkan ve 29 uzman değerlendirici/öğrenci değerlendirici olmak üzere toplam 45 değerlendirici görev yapmıştır. Bu değerlendiricilerin 44'ü alanında uzman profesörler arasından seçilmiş olup bir programın değerlendirilmesine ortalama 3.21 akademisyen katkıda bulunmuştur.
- 7- 2019-2020 döneminde ise 8 üniversitenin iletişim fakültelerinde yer alan 15 programın değerlendirmesinde 8 ekip başkanı 8 eş başkan ve 31 uzman değerlendirici/öğrenci değerlendirici olmak üzere 47 kişi görev almıştır. Ayrıca her değerlendirme ekibinde sektörel ve/veya akademik yetkinliğe sahip toplam 8 gözlemci üye de değerlendiricilerin çalışmalarını gözlemleyerek akreditasyon çalışmalarına katkıda bulunmuşlardır. Bu dönemdeki İLEDAK ekiplerinde görev alan değerlendiricilerin 46'sı alanlarında uzman profesörlerdir. Bu değerlendirme döneminde bir programın değerlendirilmesinde ortalama 3.13 akademisyen görev almıştır.
- 8- Akreditasyon oranı son iki yılda (başvuran programların akredite edilen programlara oranı baz alınarak) yüzde %86,20 olarak hesaplanmaktadır.
- 9- Akreditasyon sürecinin ortalama tamamlanma süresinin yıllara göre değişimi aşağıda belirtilmiştir. Bu süre hesaplanırken özdeğerlendirme raporunun kurumlarca İLAD'a ulaştırılmasının ardından, karara bağlandığı tarihe kadar geçen süre esas alınmıştır.
- 2018-2019 döneminde akreditasyon çalışmaları ortalama 199,64 günde tamamlanmıştır.
- 2019-2020 döneminde bu süre 227 gün olarak gerçekleşmiştir.
- 10- Değerlendirici ekiplerin çalışmalarına dayanarak hazırlanan raporlar göz önünde bulundurularak yapılan iki yıllık karşılaştırmalı tematik analiz çalışmalarında, iletişim eğitimi veren lisans programlarının güçlü ve yetersiz yönleri irdelenmektedir. Bu çalışmada ve tablolarda tespit edilen yetersizliklerin giderilmesi için de çözüm önerileri geliştirilmektedir.

ÖLÇÜTLER	2018 yılında Tespit Edilen Yetersizlikler (Sürüm 1.2)				2019 yılında Tespit Edilen Yetersizlikler Sürüm 1.3			
	Eksiklik	Zayıflık	Kaygı	Gözlem	Eksiklik	Zayıflık	Kaygı	Gözlem
Ölçüt 1: Öğrenciler								
1.1 Programa kabul edilen öğrenciler, programın kazandırmayı hedeflediği çıktıları (bilgi, beceri ve yetkinlikleri) öngörülen sürede edinebilecek altyapıya sahip olmalıdırlar. Öğrencilerin kabulünde göz önüne alınan göstergeler izlenmeli ve bunların yıllara göre gelişimi değerlendirilmelidir.				X			XX	X
1.2 Yatay ve dikey geçişle öğrenci kabulü, çift ana dal, yan dal ve öğrenci değişimi uygulamaları ile başka kurumlarda ve/veya programlarda alınmış dersler ve kazanılmış kredilerin değerlendirilmesinde uygulanan politikalar ayrıntılı olarak tanımlanmış ve uygulanıyor olmalıdır.		X		XX				
1.3 Kurum ve/veya program tarafından başka kurumlarla yapılacak anlaşmalar ve kurulacak ortaklıklar ile öğrenci hareketliliğini teşvik edecek ve sağlayacak önlemler alınmalıdır.			XX X				XX	
1.4 Öğrencileri ders ve kariyer planlaması konularında yönlendirecek danışmanlık hizmeti verilmelidir.				XX				
1.5 Öğrencilerin program kapsamındaki tüm dersler ve diğer etkinliklerdeki başarıları şeffaf, adil ve tutarlı yöntemlerle ölçülmeli ve değerlendirilmelidir.						X	X	X
1.6 Öğrencilerin mezuniyetlerine karar verebilmek için, programın gerektirdiği tüm koşulların yerine getirildiğini belirleyecek güvenilir yöntemler geliştirilmiş ve uygulanıyor olmalıdır.						XXX XXX	XX	
Ölçüt 2: Program Eğitim Amaçları								
2.1 Değerlendirilecek her iletişim programı için, program mezunlarının yakın bir gelecekte erişmeleri istenen kariyer hedeflerini ve mesleki beklentilerini tanımlayan ve genel ifadelerden oluşan program eğitim amaçları tanımlanmış olmalıdır.		XX					X	
2.2 Bu amaçlar,								
a- İLEDAK program eğitim amaçları tanımına uymalıdır.			XX	XXX X				
b- Kurumun, fakültenin ve bölümün öz görevleriyle uyumlu olmalıdır,								
c- Programın çeşitli iç ve dış paydaşları sürece dahil edilerek belirlenmelidir,		X	XXX	XX			XX	
d- Kolayca erişilebilecek şekilde yayımlanmış olmalıdır,		XXX						
e- Programın iç ve dış paydaşlarının gereksinimleri doğrultusunda uygun aralıklarla güncellenmelidir.		XXX X					XX	XXX X
2.3 Programın eğitim amaçlarına ulaşıldığını belirlemek ve belgelemek için kullanılan bir ölçme ve değerlendirme süreci oluşturulmuş ve işletiliyor olmalıdır. Bu süreç yardımıyla program eğitim amaçlarına ulaşıldığı kanıtlanmalıdır.						XXX X	X	X
Ölçüt 3: İletişim Alanı Öğretim Çıktıları								
3.1 Öğrencilerin programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlayan ifadeler olan program çıktıları, program eğitim amaçlarına ulaşabilmek için gerekli bilgi, beceri ve davranış bileşenlerinin tümünü	X						X	X

kapsamalı ve Tablo 3.1'de sıralanan İLEDAK İletişim Alan Çıktılarını da içerecek biçimde tanımlanmalıdır. Programlar, eğitim amaçlarıyla tutarlı olmak koşuluyla, kendilerine özgü ek çıktılar tanımlayabilirler.								
1. İletişim alanı ve programlarıyla ilgili sosyal bilimler ve sanat disiplinlerine özgü konularda yeterli akademik, kültürel, sanatsal ve teknik bilgi birikimine ve bu bilgiyi programın kapsadığı alanlarda kullanabilme becerisine sahiptir.	XX	XXX X	XX				XX XX XX X	
2. Bilimsel, toplumsal, ekonomik, yasal ve siyasal gelişmelerden haberdardır.		X	XXX XX			XXX XX	X	
3. Yaratıcı ve eleştirel yaklaşımla, alanına özgü araştırma, planlama, ürüne dönüştürme uygulama becerisine sahiptir.								X
4. Alan uygulamaları için gereken çağdaş araçları seçme ve kullanma becerisine sahiptir.								
5. Alanına özgü kuramsal ve uygulamalı bilimsel çalışmalar yapma ve sonuçlarını paylaşma bilgi ve becerisine sahiptir.			X			X		
6. Alanındaki problemleri saptama, yorumlama ve çözme becerisine sahiptir.								
7. Alanında uyumlu ve verimli ekip çalışması becerisine sahiptir.							XX	
8. Alanı ile ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatı ve kalite standartlarını bilir ve uygulama becerisine sahiptir.			XXX X			X	XX XX XX X	XX
9. Etik ve mesleki etik ilkelerine uygun davranma ve sorumluluk bilincine sahiptir.			XXX				XX X	
10. Alanla ilgili mesleki çalışmalarının, insan hakları, kültürel çeşitlilik, çevre sorunları, kamu yararı ve kamu hizmeti gibi evrensel ve toplumsal boyuttaki etkileri ve hukuksal sonuçları konusunda duyarlılık gösterir.								XXX XX
11. İş hayatındaki uygulamalar hakkında bilgi, deneyim sahibi olma ve farkındalık oluşturma; girişimci ve yenilikçi yaklaşım bilinci ile davranma becerisine sahiptir.		XX						
12. Öğretim programlarında en az iki adet alan dışı dersi başarıyla tamamlamış olmalıdır.	XXX	X				XXX XXX XXX		
13. İş sağlığı ve güvenliği konusunda alanıyla ilgili bilgiyi kendi alanında uygular.			XXX XXX				XX XX	
14. Türkçe ve en az bir yabancı dilde (Avrupa Dil Portfolyosu B1 Genel Düzeyinde) sözlü ve yazılı etkin iletişim kurma becerisine sahiptir.							XX XX XX XX XX	
15. Alanının gerektirdiği bilgisayar yazılımlarını (en az Avrupa Bilgisayar Kullanma Lisansı İleri Düzeyinde) kullanma becerisine sahiptir.			X					
3.2 Program çıktılarının sağlanma düzeyini dönemsel olarak belirlemek ve belgelemek için kullanılan bir ölçme ve değerlendirme süreci oluşturulmuş ve işletiliyor olmalıdır.	XX			X			XX X	

Program Öğretim Amaçlarını destekliyor. (Sürüm 1.3 ile eklenmiştir)						XX		
3.3 İletişim alanıyla ilgili programlardan, mezuniyet aşamasına gelmiş olan öğrenciler, program çıktıklarına sahip olduklarını kanıtlamalıdır.								
Ölçüt 4: Sürekli İyileştirme								
4.1 Kurulan ölçme ve değerlendirme sistemlerinden elde edilen sonuçların, programın sürekli iyileştirilmesine yönelik olarak kullanıldığına ilişkin kanıtlar sunulmalıdır.		XX	X				XX XX XX XX	
4.2 Bu iyileştirme çalışmaları, başta Ölçüt 2 ve Ölçüt 3 ile ilgili alanlar olmak üzere, programın tüm gelişmeye açık alanları ile ilgili, sistematik bir biçimde toplanmış, somut verilere dayalı olmalıdır.			XX	X			XX	XXX
Ölçüt 5: Öğretim Programı								
5.1 Her programın, eğitim amaçlarını ve çıktılarını destekleyen bir "öğretim programı" olmalıdır. Öğretim programı bu ölçütte verilen ortak bileşenler ile Ölçüt 10'da verilen programlara özgü bileşenleri içermelidir.	XX	XX	XXX X			XXX	XX	
5.2. Öğretim programının uygulanmasında kullanılacak öğretim yöntemleri, istenen bilgi, beceri ve yetkinliklerin öğrencilere kazandırılmasını garanti etmelidir.		XX	XX				XX	XX
5.3 Kurumda öğretim programının öngörüldüğü biçimde uygulanmasını güvence altına alacak ve sürekli gelişimini sağlayacak bir yönetim sistemi bulunmalıdır.		XX	XX			XX		
5.4 Öğretim programı aşağıdaki bileşenleri içermelidir: (a) En az bir yıllık (iki dönem) ya da en az 32 kredi ya da en az 60 AKTS tutarında sosyal bilimler ve sanat disiplinine özgü alanlarda uygulamaya dayalı çalışmalarla desteklenmiş temel alan eğitimi; (b) En az bir buçuk yıllık (üç dönem) ya da en az 48 kredi ya da en az 90 AKTS tutarında temel iletişim bilimleri ile öğrencinin alanına uygun meslek eğitimi; (c) Program amaçları doğrultusunda, eğitim programının içeriğini bütünleyen, mesleki eğitimlerinin ürünlerini ortaya çıkaran uygulamalı eğitim. (d) Öğretim programlarında, öğrencinin kültürel ve sanatsal birikimini zenginleştirmeye yönelik, en az iki adet alan dışı ders alması sağlanmış olmalıdır. (e) Mezuniyet için öğrenci ulusal kredi olarak en az 120 kredi ya da en az 240 AKTS tutarını sağlamış olmalıdır.	XX	XXX						
Derslerin öğretim programındaki verilmiş sırası uygun. (Sürüm 1.3 ile eklenmiştir)							X	XXX XXX
Ders adları ve içerikleri uyumlu. (Sürüm 1.3 ile eklenmiştir)							XX	XXX
5.5 Öğrenciler, derslerde edindikleri bilgi ve becerileri, kullanacakları, alana özgü standartları ve gerekçeli koşulları / kısıtları (ekonomi, çevre sorunları, sürdürülebilirlik, üretilebilirlik, etik, sağlık, güvenlik, sosyal ve politik sorunlar gibi) içerecek bir bakış açısıyla uygulamaya, tasarlamaya, planlamaya ve üretime dönüştürmeye hazırlanmalıdır.								X
Ölçüt 6: Öğretim Kadrosu								

6.1 Öğretim kadrosu yeterli sayıda olmalıdır. Bu sayı; (a) Her biri yeterli düzeyde olmak üzere, öğretim üyesi-öğrenci ilişkisini, öğrenci danışmanlığını, üniversiteye hizmeti, mesleki gelişimi, sektör, mesleki kuruluşlar ve işverenlerle ilişkiyi sürdürülebilmeyi sağlamalı. (b) Programın tüm alanlarını kapsayacak biçimde olmalı. (c) Her programın öğretim üyesi sayısı akademik unvanları (Prof. Doç. ve Dr. öğretim üyesi, öğretim görevlisi olarak) gerekli kadroları içermelidir. (d) Her programın öğretim kadrosu, programın açılışından itibaren artırılarak devam ettirilmelidir. Dört yıllık iletişim eğitimi sonunda programın öğretim kadrosu en az 6 öğretim üyesi / öğretim görevlisine ulaşacak şekilde planlanmalıdır.	XX	XXX XX					XX XX	X
6.2 Öğretim kadrosu yeterli niteliklere sahip olmalıdır. Bu nitelikler, programın etkin bir şekilde sürdürülmesini, değerlendirilmesini ve geliştirilmesini sağlamalıdır. Öğretim üyelerinin genel anlamda yeterlikleri, eğitimleri, konularının çeşitliliği, alana özgü profesyonel/akademik deneyimleri, öğretme becerileri ve deneyimleri, iletişim becerileri, daha etkin programlar geliştirme yönündeki heyecanları, mesleki bilgi düzeyleri, araştırma deneyimleri, mesleki kuruluşlara üyelikleri gibi hususlarla değerlendirilebilir.								
6.3 Öğretim üyesi atama ve yükseltme kriterleri (ölçütleri) yukarıda sıralananları sağlamaya ve geliştirmeye yönelik olarak belirlenmiş ve uygulanıyor olmalıdır.								
Ölçüt 7: Programın Altyapısı								
7.1 Sınıflar, laboratuvarlar, stüdyolar, atölyeler, uygulama odaları ve diğer donanımlar, eğitim amaçlarına ve program çıktıklarına ulaşmak için yeterli ve öğrenmeye yönelik bir atmosfer hazırlamaya yardımcı olmalıdır.			XX	X				X
7.2 Öğrencilerin ders dışı etkinlikler yapmalarına olanak veren, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılayan, mesleki faaliyetlere ortam yaratarak mesleki gelişimlerini destekleyen ve öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerini canlandıran uygun altyapı mevcut olmalıdır.				X				
7.3 Programlar, öğrencilerine görsel işitsel içerik üretiminde gerekli olan ekipman, yazılım ve diğer donanımları kullanmayı öğrenecekleri olanakları sağlamalıdır. Bilgisayar ve enformatik altyapıları, programın eğitim amaçlarını destekleyecek doğrultuda, öğrenci ve öğretim üyelerinin bilimsel ve eğitsel çalışmaları için yeterli düzeyde olmalıdır.				X				X
7.4 Öğrencilere sunulan kütüphane olanakları (klasik ve dijital ortamlarda) eğitim amaçlarına ve program çıktıklarına ulaşmak için yeterli düzeyde olmalıdır.			XX	XXX			XX X	X
7.5 Öğretim ortamında ve öğrenci laboratuvarlarında ve diğer donanımlarda gerekli güvenlik önlemleri alınmış olmalıdır.							X	XXX
7.6 Engelliler için yeterli düzeyde altyapı düzenlenmesi yapılmış olmalıdır.							XX XX XX X	XXX

Ölçüt 8: Kurum Desteği ve Parasal Kaynaklar								
8.1 Üniversitenin idari desteği, yapıcı liderliği, parasal kaynaklar ve dağıtımında izlenen strateji, programın kalitesini ve bunun sürdürülebilmesini sağlayacak düzeyde olmalıdır.								
8.2 Kaynaklar, nitelikli bir öğretim kadrosunu çekecek, tutacak ve mesleki gelişimini sürdürmesini sağlayacak yeterlikte olmalıdır.			XXX					X
8.3 Program için gereken altyapıyı sağlamaya, bakımını yapmaya ve işletmeye yetecek parasal kaynak sağlanmalıdır.								
8.4 İdari ve teknik kadrolar, program çıktılarına sağlamaya destek verecek sayı ve nitelikte olmalıdır.				XX			XX XX X	
8.5 Program gereksinimlerini karşılayacak destek personeli ve kurumsal hizmetler sağlanmalıdır.								
Ölçüt 9: Organizasyon ve Karar Alma Süreçleri								
Yükseköğretim kurumunun organizasyonu ile rektörlük, fakülte, bölüm ve varsa diğer alt birimlerin kendi içlerindeki ve aralarındaki tüm karar alma süreçleri, program çıktılarının gerçekleştirilmesini ve eğitim amaçlarına ulaşılmasını destekleyecek şekilde düzenlenmelidir.				XX				XX
Ölçüt 10: Programlara Özgü Ölçütler								
Programa özgü ölçütler, belirli bir iletişim alanı ve programına özgü eğitim planına yönelik ek ölçütleri tanımlamaktadır. Bu ölçütler dört yıllık lisans düzeyindeki yedi ayrı iletişim programı için düzenlenmiştir. İhtiyaç olması durumunda yeni programlara özgü ölçütler İLEDAK tarafından belirlenir. (a) Her program, bu bölümde verilen "Programa Özgü Ölçütleri" sağlamalıdır. (b) Bir programın adı nedeniyle, iki ölçüt kümesine ait olması durumunda, her iki kümedeki ölçütleri de sağlaması beklenir; ancak, çakışan hususların yalnızca bir kez sağlanması yeterli olur.	X	XX	XXX XXX XXX XXX XXX	XXX XXX XXX XXX		XXX X	XX XX XX XX	XXX XX

YETERSİZLİKLERE İLİŞKİN ANALİZ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kurumların gönderdiği özdeğerlendirme raporları üzerinde yapılan ön değerlendirmelerde ve daha sonra değerlendirici ekipler tarafından yapılan saha ziyaretlerinde ortaya çıkan ve kurumlara gönderilen raporlara da yansıyan eksiklik, zayıflık, kaygı ve gözlem gibi bildirimlere neden olan sorunlar aşağıda verilmiştir.

ÖLÇÜT 1: ÖĞRENCİLER

ANALİZ:

Ölçüt 1.'e göre, "Programa kabul edilen öğrenciler, programın kazandırmayı hedeflediği çıktıları edinebilecek altyapıya sahip olmalıdırlar".

İletişim lisans programlarında dikkat çeken bir sorun, öğrenci alımı ile ilgilidir. YÖK kararıyla uygulanan bir seçme yerleştirme sistemine göre iletişim lisans programlarına alınan öğrenciler "TS" puanı ile alınmakta ve öğrencinin altyapısı bu programlardaki bazı dersleri kavrayabilecek nitelikte olamamaktadır. Konu, İletişim Fakülte Dekanlarından oluşan "Dekanları Konseyi"nde (İLDEK) ele alınan ortak bir sorun olarak belirmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: İletişim Fakültelerine alınacak öğrencilerin yerleştirme puan kategorisi “Eşit Ağırlıklı” (EA) olarak belirlenmelidir. Bu konu, her yıl düzenlenen İletişim Fakülteleri Dekanlar Konseyi (İLDEK) toplantılarında tüm dekanların ortak görüşü olarak belirlenmektedir. Söz konusu talep, iletişim alanında meydana gelen güçlü dijital dönüşüm ve teknolojik hızlı gelişme süreçlerinin gerektirdiği analitik bilgi ve yetkinliklerin işlendiği programların oluşturulması bakımından zorunlu görülmektedir. Yapılan girişimlere karşın bu alanda henüz bir ilerleme kaydedilememiştir.

Ölçüt 1.5'e göre *“Öğrencilerin program kapsamındaki tüm dersler ve diğer etkinliklerdeki başarıları şeffaf, adil ve tutarlı yöntemlerle ölçülmeli ve değerlendirilmelidir. Öğrencilerin mezuniyetlerine karar verebilmek için, programın gerektirdiği tüm koşulların yerine getirildiğini belirleyecek güvenilir yöntemler geliştirilmiş ve uygulanıyor olmalıdır.”*

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Öğrencilerin başarılarının adil bir ölçme ve değerlendirme sistemi içinde değerlendirilmesi ekip üyeleri tarafından dikkat ve özen gösterilen ve titizlikle incelenen bir konudur. Bu konuda hassas uyarılar yapılmakta ve gözlenen yetersizlikler raporlarda ilgili kuruma yansıtılmaktadır. Adalet duygusunun örselenmemesi ve başarının kıyaslamalı olarak değerlendirilmesi için ölçme ve değerlendirme sisteminin eksiksiz işlenmesi önem verilen bir ölçüt olarak dikkate alınmaktadır.

Dersler ve başarılarla ilgili ölçme ve değerlendirme yöntemlerinde bazı programlarda 2019 raporlarında zayıflık, kaygı ve gözlem olarak dikkat çekecek yetersizlikler tespit edilmiştir.

Ölçüt 1.6'ya göre *“Öğrencilerin mezuniyetlerine karar verebilmek için, programın gerektirdiği tüm koşulların yerine getirildiğini belirleyecek güvenilir yöntemler geliştirilmiş ve uygulanıyor olmalıdır.”* 2019 raporlarında bu konuda dikkat çekici yetersizlikler tespit edildiği görülmüştür.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Mezuniyet projelerinin önemi ve öğrencinin mezun olmaları için yeterli koşulların tamamlandığını gösteren incelemelerin yapılması kurumlara ve paydaşlara rapor edilerek akreditasyona başvurulmadan önce gerekli özen ve iyileştirmenin sağlanması istenecektir.

ÖLÇÜT 2: PROGRAMIN EĞİTİM AMAÇLARI

ANALİZ:

Ölçüt 2'ye göre, *“Değerlendirilecek her iletişim programı için, program mezunlarının yakın bir gelecekte erişmeleri istenen kariyer hedeflerini ve mesleki beklentilerini tanımlayan ve genel ifadelerden oluşan program eğitim amaçları tanımlanmış olmalıdır. Bu amaçlar, İLAD program eğitim amaçları tanımına uygun ve kurumun, fakültenin ve bölümün öz görevleriyle uyumlu olmalıdır. Programın çeşitli iç ve dış paydaşları sürece dahil edilerek belirlenmelidir, Programın iç ve dış paydaşlarının gereksinimleri doğrultusunda uygun aralıklarla güncellenmelidir. Programın eğitim amaçlarına ulaşıldığını belirlemek ve belgelemek için kullanılan bir ölçme ve değerlendirme süreci oluşturulmuş ve işletiliyor olmalıdır. Bu süreç yardımıyla program eğitim amaçlarına ulaşıldığı kanıtlanmalıdır”.*

Hem 2018 hem de 2019 raporlarına göre programların eğitim amaçlarını tanımlamada fazla bir sorun olmasa da programların iç ve dış paydaşlarından geribildirim alma

sürecinde zayıflıklar mevcuttur. Bu çerçevede yapılan önerilerin ve görüşlerin ders programlarına yansıtılmamış olması bazı programlar için kaygı verici bulunmuştur. Paydaşlık ilişkilerinin yeterince güncellenemediği ve bazı programların ölçme ve değerlendirme sürecini iyi yönetemediği gözlenmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Akreditasyon için başvuru yapacak kurumların paydaşlık ilişkilerini ve paydaşların eğitim öğretim hedeflerine katkısını kurumsallaştırmaları beklenmektedir. Bu konuda yöntemler geliştirmeleri ve pandemi döneminde sürekli bir network üzerinden programın hedeflerinin ve amaçlarının paydaşlarla tartışıldığı çevrimiçi toplantıların, sonuca katkısının olabileceği düşünülmektedir.

ÖLÇÜT 3: İLETİŞİM ALANI ÖĞRETİM ÇIKTILARI

ANALİZ: “Öğrencilerin programdan mezun oluncaya kadar kazanmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikleri tanımlayan ifadeler olan program çıktıları, program eğitim amaçlarına ulaşabilmek için gerekli bilgi, beceri ve davranış bileşenlerinin tümünü kapsamlı ve İLAD İletişim Alan Çıktılarını da içerecek biçimde tanımlanmalıdır.”

İLAD çıktıları karşılama yönünden yetersizlikler; “eksiklik, zayıflık, kaygı ve gözlem” olarak, ayrıntılı raporlar ile kurumlara iletilmiştir.

İletişim alanı ve programlarıyla ilgili sosyal bilimler ve sanat disiplinlerine özgü konularda yeterli akademik, kültürel, sanatsal ve teknik bilgi birikimine ve bu bilgiyi programın kapsadığı alanlarda kullanabilme becerisine sahip öğrenciler yetiştirmek için ders programlarında gerekli düzenlemelerin yapılması yönünde yönlendirmeler yapılmıştır.

Ders programlarında temel bilgilerin ve iletişim alanı ile ilgili bilgilerin verildiği, ayrıca öğrencilerin ilgi alanlarına göre kendilerini yetiştirecekleri “iletişim alanı içi/iletişim alanı dışı” seçmeli derslerin bulunduğu bir eğitim programı ile düşünce dünyalarının zenginleşmesi için değerlendirmelerde bulunulmuştur. Akreditasyon çalışmaları kapsamında, iş hayatındaki uygulamalar hakkında bilgi, deneyim sahibi olma ve farkındalık oluşturma, girişimci ve yenilikçi yaklaşım bilinciyle davranma becerisine sahip öğrenciler yetiştirmek için staj uygulamaları, girişimcilik dersleri ve sektörel işbirliği toplantıları aranmaktadır. Bu konularda zayıflık gösteren programlara gerekli uyarıları taşıyan raporlar gönderilmiştir. Bilimsel, toplumsal, ekonomik, yasal ve siyasal gelişmelerden yeterince haberdar olmaları için ders programlarındaki eksiklerin tamamlanması yönünde değerlendirmelerde bulunulmuştur. 2019 yılı değerlendirmelerinde iş sağlığı ve güvenliği ile yabancı dil konularında da yetersizlikler saptanmış ve bu konular ilgili kurumlara kaygı olarak yansıtılmış, süreç içinde iyileştirmelerin yapılması istenmiştir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Öğretim programlarının temel kültür, yabancı dil ve iş sağlığı güvencesi girişimcilik gibi konularda zenginleştirilmesi yönünde yapılan kaygı ve zayıflık bildirimleri ilgili kurumların bu konulardaki farkındalığını artıracak gelişmeler yaratacaktır. Ayrıca bu konular paydaşlarla da görüşülecek ve yükseköğretimde bu temel derslerin yer alacağı iyileştirmeler konusu gündeme getirilecektir. YÖKAK ve akreditasyon kuruluşlarının çalışmaları, yükseköğretimde kalite standartları açısından iletişim programlarına iyileştirme ve zenginleştirmeye katkı yapmaktadır.

ÖLÇÜT 4: SÜREKLİ İYİLEŞTİRME

ANALİZ: “Kurulan ölçme ve değerlendirme sistemlerinden elde edilen sonuçların, programın sürekli iyileştirilmesine yönelik olarak kullanıldığına ilişkin kanıtlar sunulmalıdır.”

İyileştirme çalışmalarının iç ve dış paydaş görüşleri de alınarak kurumsallaştırılması ve süreklilik kazandırılması akreditasyon çalışmalarında önem kazanmakta ve sürekli vurgulanmaktadır. 2019 değerlendirme raporlarında bu konuda daha yoğun uyarılar yer almıştır. Ölçme ve değerlendirme sistemlerinin katkısı paydaşlarca da izlenmelidir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Paydaşlarla yapılan toplantıların sistematik olarak düzenlenmesi ve kayıt altına alınması, akreditasyon değerlendirmelerinde göz önünde alındığı için, programların çalışmalarına bu yönde çözümleri destekleyici etkide bulunmaktadır. Kurulan ölçme ve değerlendirme sistemlerinin paydaşlar tarafından da dikkate alınacak şekilde toplantı formları geliştirmekte faydalı olacağı düşünülmektedir.

ÖLÇÜT 5: ÖĞRETİM PROGRAMI

ANALİZ: Bu ölçüte göre “Programın, eğitim amaçlarını ve çıktılarını destekleyen bir “öğretim programı” olmalıdır. Öğretim programı bu ölçütte verilen ortak bileşenler ile Ölçüt 10’da verilen programlara özgü bileşenleri içermelidir. Öğretim programının uygulanmasında kullanılacak öğretim yöntemleri, istenen bilgi, beceri ve yetkinliklerin öğrencilere kazandırılmasını garanti etmelidir. Kurumda öğretim programının öngörüldüğü biçimde uygulanmasını güvence altına alacak ve sürekli gelişimini sağlayacak bir yönetim sistemi bulunmalıdır. 60 AKTS tutarında sosyal bilimler ve sanat disiplinine özgü alanlarda uygulamaya dayalı çalışmalarla desteklenmiş temel alan eğitimi; en az bir buçuk yıllık (üç dönem) ya da en az 48 kredi ya da en az 90 AKTS tutarında temel iletişim bilimleri ile öğrencinin alanına uygun meslek eğitimi; Program amaçları doğrultusunda, eğitim programının içeriğini bütünleyen, mesleki eğitimlerinin ürünlerini ortaya çıkaran uygulamalı eğitim. Öğretim programlarında, öğrencinin kültürel ve sanatsal birikimini zenginleştirmeye yönelik, en az iki adet alan dışı ders alması sağlanmış olmalıdır. Mezuniyet için öğrenci ulusal kredi olarak en az 120 kredi ya da en az 240 AKTS tutarını sağlamış olmalıdır.”

Bazı öğretim programlarında, öğretim amaç ve program çıktıları destekleyen ve bu amacı tam olarak gerçekleştirecek derslerin yetersizliği gözlenmektedir. Hazırlanan değerlendirme raporlarında bu konulardaki yetersizliklere dikkat çekilmiştir. Kurumların öğretim programının uygulanmasını güvence altına alacak ve sürekli gelişimini sağlayacak bir yönetim sistemi ve paydaşlarla geliştirilecek amaca dönük eğitim çalışmalarını yoğunlaştırmaları gerekmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Akreditasyon değerlendirme çalışmaları ve kurumların özdeğerlendirme hazırlıkları, öğretim programlarının, öğretim amaçlarıyla uyumunu sağlamak için etkili olmakta ve sürekli iyileştirmeyle gelişmeleri için farkındalık yaratmaktadır. İletişim eğitimini destekleyen “temel dersler” ve bu derslerin kredi oranları, iletişim dekanlarının oluşturduğu Dekanlar Konseyi İLDEK tarafından ele alınmış ve 27. İLDEK toplantısında tartışmaya açılmıştır. İLDEK tarafından bu konuda bir liste oluşturularak iletişim fakültelerine bildirilmiştir.

ÖLÇÜT 6: ÖĞRETİM KADROSU

ANALİZ: Bu ölçüte göre “Her programın öğretim kadrosu, programın açılışından itibaren arttırılarak devam ettirilmelidir. Dört yıllık iletişim eğitimi sonunda programın öğretim kadrosu en az 6 öğretim üyesi / öğretim görevlisine ulaşacak şekilde planlanmalıdır. Öğretim kadrosu yeterli sayıda olmalıdır. Bu sayı; her biri yeterli düzeyde olmak üzere, öğretim üyesi-öğrenci ilişkisini, öğrenci danışmanlığını, üniversiteye hizmeti, mesleki gelişimi, sektör, mesleki kuruluşlar ve işverenlerle ilişkiyi sürdürebilmeyi sağlamalı. Programın tüm alanlarını kapsayacak biçimde olmalı.”

Başvuruda bulunan bazı lisans programlarının öğretim kadrolarında İLAD akreditasyonuna başlandığı yıl saptanan eksiklik ve zayıflıkların, ikinci yılda hızla giderilmekte olduğu gözlenmektedir. 2019 döneminde başvuruda bulunan programların ders konularını etkin bir şekilde işleyecek uzmanlıkta ve sayıda öğretim üyesini programa dahil ettikleri gözlenmektedir. Akademik personele sağlanan kurumsal destek ve parasal kaynakların da akreditasyon çalışmaları sonucu giderilmekte olduğu dikkat çekmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: İLAD, güçlü bir iletişim eğitiminin güçlü bir akademik kadro ile mümkün olacağı saptaması ışığında akreditasyon için asgari 6 öğretim üyesi/görevlisi kriterini uygulamaktadır. Bu koşul, kadroların geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Akademik personele sağlanan kurumsal destek ve parasal kaynaklar program öğretim üyelerini motive ederek daha çok bilimsel çalışma yapmalarına olanak sağlamaktadır. Dolayısıyla öğretim üyelerinin alanlarında daha yetkin ve donanımlı yetişmelerini sağlayarak daha kaliteli bir eğitime katkıda bulunmaktadır.

ÖLÇÜT 7: PROGRAMIN ALTYAPISI

ANALİZ: “Sınıflar, laboratuvarlar, stüdyolar, atölyeler, uygulama odaları ve diğer donanımlar, eğitim amaçlarına ve program çıktılarına ulaşmak için yeterli ve öğrenmeye yönelik bir atmosfer hazırlamaya yardımcı olmalıdır. Öğrencilerin ders dışı etkinlikler yapmalarına olanak veren, sosyal ve kültürel gereksinimlerini karşılayan, mesleki faaliyetlere ortam yaratarak mesleki gelişimlerini destekleyen ve öğrenci-öğretim üyesi ilişkilerini canlandıran uygun altyapı mevcut olmalıdır. Öğrencilere sunulan kütüphane olanakları (klasik ve dijital ortamlarda) eğitim amaçlarına ve program çıktılarına ulaşmak için yeterli düzeyde olmalıdır. Engelliler için yeterli düzeyde altyapı düzenlemesi yapılmış olmalıdır. Öğretim ortamında ve öğrenci laboratuvarlarında ve diğer donanımlarda gerekli güvenlik önlemleri alınmış olmalıdır.”

Sınıflar, laboratuvarlar, stüdyolar, atölyeler, uygulama alanları ve diğer donanımlar, eğitim amaçlarına ve program çıktılarına ulaşmak için yeterli bulunmaktadır. Ancak bazı kurumlarda engelli öğrencilere yeterli düzeyde altyapı sağlanamadığı gözlenmektedir. Bazı kurumlarda da kütüphane imkanları ve derslerle ilgili kitapların yetersizliği dikkat çekmiştir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Akreditasyon çalışmalarında bu konular değerlendirme ekiplerince dikkatle izlenmekte ve iki yıl sonraki değerlendirmede düzeltilmesi için gerekli uyarılar hazırlanan raporlarda yer almaktadır. Paydaşların da engelliler ve kütüphane olanakları ile ilgili konulara dikkat çekmesi önerilmektedir.

ÖLÇÜT 8: KURUM DESTEĞİ VE PARASAL KAYNAKLAR

ANALİZ: “Üniversitenin idari desteği, yapıcı liderliği, parasal kaynaklar ve dağıtımında izlenen strateji, programın kalitesini ve bunun sürdürülebilmesini sağlayacak düzeyde olmalıdır.”

Kurumlarda yapılan değerlendirmelerde genellikle üniversitenin parasal ve idari desteğinin, programın kalitesini ve sürdürülebilmesini sağlayacak düzeyde olduğu gözlenmektedir. Ancak idari kadrolarda yeterli eleman bulunmadığı özellikle sekreterlik hizmetlerinin yeterli olmadığı ve genellikle vakıf üniversitelerinden idari personelden tasarruf yönüne gidildiği gözlenmektedir. Bu durum öğretim elemanlarının iş yükünü artırmakta ve ders için ayıracakları zamanlarını idari bazı hizmetlerin tamamlanması yönünde kullanmak zorunda bırakmaktadır.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Üniversitelerin programlara öğretim elemanları ve idari personel açısından gerekli desteği vermesi sağlanmalıdır. Bölüm ve fakültelere, kısmi de olsa mali özerklik tanınması bu yönde atılacak önemli bir adım olarak düşünülmektedir.

ÖLÇÜT 9: ORGANİZASYON VE KARAR ALMA SÜREÇLERİ

ANALİZ: “Yükseköğretim kurumunun organizasyonu ile rektörlük, fakülte, bölüm ve varsa diğer alt birimlerin kendi içlerindeki ve aralarındaki tüm karar alma süreçleri, program çıktılarının gerçekleştirilmesini ve eğitim amaçlarına ulaşılmasını destekleyecek şekilde düzenlenmelidir.”

Yapılan değerlendirmelerde, kurumunun organizasyonu ile rektörlük, fakülte ve bölümlerin karar alma süreçlerinin, program çıktılarının gerçekleştirilmesini ve eğitim amaçlarına ulaşılmasını destekleyecek şekilde düzenlenmesinde önemli bir sorun gözlenmemiştir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Her ne kadar bu konularda yapılan değerlendirme ve gözlemlerde önemli bir sorunla karşılaşılmamış olsa da, iletişim fakültelerinin, rektörlükten ayrı olarak kendi bütçelerinin bulunmasının, karar alma süreçlerine olumlu ve gelişmeye açık bir katkı sağlayacağı, bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

ÖLÇÜT 10: PROGRAMLARA ÖZGÜ ÖLÇÜTLER

ANALİZ: Programa özgü ölçütler, belirli bir iletişim alanı ve programına özgü eğitim planına yönelik ek ölçütleri tanımlamaktadır. Bu ölçütler dört yıllık lisans düzeyindeki 12 ayrı iletişim programı için düzenlenmiştir. İhtiyaç olması durumunda yeni programlara özgü ölçütler İLAD tarafından belirlenir.

Programa özgü ölçütler, iletişim alanı içinde yer alan çeşitli programların karşılımları gereken çıktıları belirlemektedir. Programa özgü eğitim planına yönelik ek ölçütleri tanımlamaktadır. Bu ölçütler iletişim alanı içinde yer alan program türleri için İLAD ve paydaşlarının ortak çalışmaları ile ayrı ayrı düzenlenmiştir. Her program, ilgili bölümde verilen “Programa Özgü Ölçütleri” sağlamalıdır. Programa özgü ölçütlerin değerlendirmesinde de iki yıllık süre zarfında bazı yetersizlikler bulunmuştur.

Bu yetersizliklerin genellikle öğrencilerin toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal politikalarını ve gündemini yakından izleyip kamu yararına kullanma yetisine sahip, etik ilkeleri bilen ve uygulayan, görsel-işitsel ürünlere eleştirel bakış açısıyla bakma ve çözümlene yeteneğine sahip, uygulamalarının yapım türüne göre analiz etme

becerisini kazanmış, konulara eleştirel bakma ve çözümlene yeterliği kazanmış gibi iş yaşamında zaman içinde kazanılacak konularda yoğunlaştığı görülmektedir.

ÇÖZÜM ÖNERİSİ: Öğretim programlarında dikkat çeken bu temel gelişimle ilgili yetersizliklere akreditasyon çalışmalarında dikkat çekilmekte ve hızla geliştirme ve iyileştirme istenmektedir. Bu konuların program yöneticilerinin paydaşlarla yaptıkları iyileştirme çalışmalarında da ele alınması ve toplum yararına olan konuları, eleştirel yaklaşımı bilen, analiz etme ve çözüm üretme ve bu işlemlerde etik ilkelere dikkat eden bireyler yetiştirme konusunda tartışmalı toplantılar düzenlenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

GÜÇLÜ YÖNLER

İLAD'ın akreditasyon çalışmalarını yürüten İLEDAK ve değerlendirme ekiplerinin çalışmalarında:

1. Öğrencilerin genellikle, kampüs içinde kendilerine sunulan fiziksel (spor alanları, laboratuvarlar, stüdyo ve merkezler), sosyal (öğrenci toplulukları, film festivalleri, vb.) ve bilimsel (kütüphane, araştırma/inovasyon merkez ve laboratuvarları) olanaklardan memnun oldukları gözlenmektedir. Akredite programların, öğrencilerin kullanımına sunulan uygulama alanlarının öğrencilerin mesleki anlamda iyi eğitim almalarına yönelik ayrıcalıklı bir yapıda olduğu değerlendirilmiştir.
2. Öğrencilerinin, derslerin içeriği ve işleniş biçiminden memnun oldukları gözlemlenmiştir; dersler düzenli olarak işlenmekte ve öğrenciler ders sonrası ders veren öğretim üyesiyle birebir görüşmek suretiyle işlenen konu üzerinde tartışma fırsatı bulabilmektedir.
3. Program öğretim üyelerinin öğrenci danışmanlıklarını sadece ders seçimiyle sınırlandırmamış olmaları ve öğrencilerle kurdukları içten ve etkin iletişim, öğrencilerin hem programa hem de fakülteye aidiyet duygusu geliştirmelerini sağladığı görülmüştür.
4. Sürekli iyileştirme çalışmaları kapsamında programların ve ders içeriklerinin paydaşlarla yapılan toplantılarda tartışılarak güncellenmesi sektörün beklentilerini karşılamaya yönelik olarak olumlu karşılanmıştır. Bu ilişkilerin sürekli olmasının sağlanması teşvik edilmektedir.

GELİŞMEYE AÇIK YÖNLER

1. Bazı programlarda öğrenci sayılarının, danışmanlıklar ve kullanılan alt yapı açısından sınırları zorlayacak kadar yüksek olduğu gözlenmektedir.
2. Programlarda Mevlana, Farabi gibi iç ve Erasmus gibi dış öğrenci hareketliliğinin sağlanması ve Çift Anadal (ÇAP) ve Yan dal Programları için öğrencilerin öncelikle bilgilendirilmesi ve katılmaya teşvik edilmesi sağlanmalıdır.
3. Programların yabancı dil konusunda ve özellikle mesleki yabancı dil konusunda yeterli olmadığı gözlenmektedir. Yabancı dil bilgisinin, dış dünya ile ilişkilerin en yoğun olduğu iletişim sektörleri için zorunluluğu unutulmamalıdır.

SONUÇ

İLAD, iki yıllık akreditasyon çalışmalarında iletişim eğitiminin kalitesi konusunda etkili bir süreç yaşamıştır ve bu olumlu etki giderek artmaktadır. YÖKAK'ın çatısı altında geliştirilen politikaların ve İLAD'ın alana etkileri şöyle özetlenebilir:

1. Akreditasyon için başvuran iletişim programları, İLAD ölçütlerine göre kendilerini hazırlamakta ve iyileştirme çalışmalarına hız vermektedirler. Ders programlarının güncellendiği ve mevcut ders içeriklerinde iyileştirmeler yapıldığı gözlenmektedir. Temel dersler, seçmeli dersler ve üniversite seçmeli dersler ile öğrencinin dünyası zenginleştirilmeye yöneltilmektedir.
2. Engelliler için, alt yapı olanakları ve derslikler için gerekli araç-gereç gereksinimleri gözden geçirilmekte ve eksiklikler tamamlanmaktadır.
3. İLAD'ın üzerinde önemle durduğu öğretim kadrosunun yeterli sayıda ve kalitede oluşturulması yönündeki ısrarlı çabaları üzerine başvuruda bulunan programların, İLAD ölçütlerine göre öğretim kadrolarını tamamladıkları gözlenmektedir.
4. İç ve dış paydaşlarla ilişkiler konusunda özen gösterilmeye ve paydaşların katkısı ile programların zenginleştirilmesi için çaba gösterilmeye, ilişkilerin sistematik hale getirilmesine yönelme olmuştur.
5. Yapılan çalışmaların söz olarak uçup gitmemesi, kayda alınması, belgelenmesi, kanıt gösterilmesi gibi alışkanlıklar yerleşmeye başlamıştır.
6. YÖKAK'ın kurumsal değerlendirme ve akreditasyon çalışmaları, kurumların yükseköğretimde kalite standartlarının yükseltilmesine önemli katkı yapmıştır. Bu çerçevede kurumlar, programlar açısından da dış değerlendirmeye önem vermektedirler.

Prof. Dr. Aysel Aziz
İLAD Başkanı

Not: Bu rapor İLAD paydaşları ile de paylaşılarak, çözüm önerilerine katkıları sağlanacak ve zenginleştirilecektir.